

מתיקות החפץ חיים

שו"ת בעניינים אקטואליים

"מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע"

גליון מס' 27 | פרשת ויגש - ויחי | תשפ"א

בס"ד

כלל ג' - איסור לשון הרע בין בפניו ובין שלא בפניו, ואפ' בדרך שחוק

המשך סעיף ג'

א. **מקומות שעושים בחתונה גראמען [חרוזים] או סנטוחה בעולם הישיבות**

שאלה: יש מקומות שנוהגים לומר בחתונה גראמען [חרוזים] להרבות את השמחה, או מה שעושים בשיבות סנטוחה יום לאחר שהבחור סוגר ווארט בחדר אוכל או בחדרו שבפנימייה - ופעמים מתוך כשרון וחרירות רומזים לחסרונות ומומים בחתן, ולפעמים זה בכלה או במשפחותיהם. האם יש בזה איסור או לא כיון שנעשה בדרך שחוק וקלות ראש. (מקור החיים - ס"ג)

תשובה: הרי זה אסור מן התורה משום לשון הרע, ואף שנעשה בדרך שחוק וקלות ראש. ועוד יש להמליץ על כך את דברי חז"ל: שאמרו "שבית המקדש חרב על שהיו אוכלים ושותים זה עם זה, ודוקרים זה את זה בחרבות שבלשונם" - והיינו דקירות חרב הפוגעות בעומק הלב מתוך עין רעה, קנאה, וגאווה. (שיחות מוסר - להגרי"א שר, סמא דחיי רכה.)

ב. **מילדותו נתגלה בכשרון נדיר של חיקוי קולות**

שאלה: ראובן מילדותו נתגלה בכשרון נדיר של חיקוי קולות של בני אדם בצורה מדהימה, ובא לשאול האם מותר לו להתעסק עם זה, ולפתח כשרון זה או לא ואסור לו.

תשובה: דע לך שאין בזה איסור, אבל אין זה הנהגה ראויה. (הגר"ח קנייבסקי, קונטרס קב ונקי - תשע"ג) ויש פעמים שאדם עושה זאת מתוך הערכה, כגון: תלמיד על רבו המובהק, או אברך על הראש כולל - בצורה איך שמוסר את השיעור, או אדם על אחד מגדולי ישראל - וניכר מתוך זה שאין עושה כן לגנאי אלא מתוך ההערכה ולשבח שאז הרי זה מותר. והוא הדין אם יודע באותו אדם שמסכים לו ועושה כן מתוך הערכה - גם כן מותר.

סעיף ד'

ג. **מדבר על ענייני אוכל - ועובר על איסור לשון הרע**

שאלה: בסעיף זה ה'חפץ חיים' מדבר בעניין לשון הרע שבצינעא, [לא באופן ישיר] והמקור לכל זה: הוא מהירושלמי (מסכת פאה פרק א' - הלכה א') שהביא מעשה

בקבוצה של אנשים, שהיה להם יום אחד ללכת ולעשות עבודה בשביל המלך, ונשתמט אחד מהם ולא הגיע. והנה תוך כדי אסיפתם אמר אחד לחברו: מה נאכל היום, והשיב חברו: "חובצא" [שהוא מאכל מסוג מסוים של עדשים] ומיד כאשר שמעו הנוגשים את המילה 'חובצא', נזכרו בבר חובצא שלא הגיע היום לעבודת המלך ומיד הלכו להביאו. האם אותו אחד שאמר את המילה 'חובצא' עבר על איסור לשון הרע או לא. (באר מים חיים - ס"ק ג', שם לב: לחידוש שיש כאן: דבר ראשון - שהרי לא הזכיר שמו בפירוש. דבר שני - שלא דיבר את עצם הענין, מה שחשב עליו שלא הגיע לעבודת המלך - רק בגרמא [לא באופן ישיר] שהזכיר את שם המאכל, וממילא נזכרו בבר חובצא שלא הגיע)

תשובה: כתוב בירושלמי "אמר רבי יוחנן זה אמר לשון הרע בצינעא" ופסק החפץ חיים כן להלכה. (מקור החיים - ס"ד)

ד. **איסור לשון הרע בצינעא - מדאורייתא או מדרבנן**

שאלה: האם לשון הרע בצינעא איסורו מדאורייתא או לא, ומה החידוש שיש כאן. (מקור החיים - ס"ד, ובבאר מים חיים - ס"ק ה')

תשובה: דעת ה'חפץ חיים' שאיסורו מדאורייתא. ואף שיש חידוש כאן - שהרי אין מעביר ידיעה שלימה של לשון הרע אלא חסר פרטים (וכגון: שלא מזכיר שמות, וכמבואר במקור החיים - בתחילת ס"ד) או שגורם שיוודע אליו ע"י ענין אחר כאשר אומר 'חובצא', וכל כיו"ב. (כן ביאר בדעת חיים - באות יג') - בכ"ז הרי זה לשון הרע כיון שכך מוכח מהירושלמי. (מסכת פאה, פרק א' - הלכה א')

ודע שיש דעות שסוברים (רמב"ם ועוד) שאיסורו מדרבנן והרי זה אבק לשון הרע. ולא פסק כן החפץ חיים להלכה - אלא כרוב השיטות שסוברים שאיסורו מדאורייתא.

ה. **הגנת 'שושנה' - לא הגיעה היום לגן**

שאלה: בגני ילדים שנמצאים תחת פיקוח, יש מקומות שמקפידים שיגיעו כל הגננות, ולא ישלחו מתן שרוצות ממלאות מקום. והנה קרה שהגנת 'שושנה' לא הגיעה היום ושלחה אחרת במקומה, וכשיצאו לגינה עם הילדים אמרה אחת מהסייעות - ואוו, תראו איזה "שושנה יפה" והדגישה את המילה 'שושנה'. ומיד ששמעה זאת המזכירה נזכרה בגנת 'שושנה', ואמרה: מה קרה, למה לא הגיעה הגנת שושנה היום, ונרשם לה נקודת חובה. האם עברה

אותה סייעת על איסור לשון הרע או לא. (מקור החיים - ס"ד)

תשובה: הסייעת עברה על איסור לשון הרע. וזה נקרא בפי חז"ל: (ערכין טז) בשם "לשון הרע שבצינעא"

1. הבחור 'אפרים שמש' - לא נכנס לשיעור של ר"מ פלוני

שאלה: ראובן נכנס לשיעור של ר"מ פלוני, אשר מקפיד ושם לב לכל מי שנכנס או לא נכנס, וידע ראובן בחברו שלא נכנס לשיעור, ולכן עשה מעשה ואמר בקול לחברו - ואו, תראה איזה "שמש" חזקה יש היום, הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה, ומיד שם לב אותו ר"מ שהבחור 'אפרים שמש' לא נכנס לשיעור, ונרשם לו נקודת חובה. האם עבר ראובן על איסור לשון הרע או לא. (מקור החיים - ס"ד)

תשובה: ראובן עבר על איסור לשון הרע. וזה נקרא בפי חז"ל: (ערכין טז) בשם "לשון הרע שבצינעא"

2. רצה תפוח - ועבר על איסור לשון הרע

שאלה: יש מקומות בחסידויות שונות, שעושים התוועדות לקבוצת אברכים צעירים, עם רישום מסודר ומדוקדק - מי מגיע ומי לא מגיע. וכאשר ישבו כולם יחד והגישו מיני מתיקה אמר אחד לחברו: מה אתה רוצה שנגיש, ענה לו חברו: "אפל" [שזה 'תפוח' - באידיש] ומיד שם לב האחראי שאחד מהאברכים ששם משפחתו 'אפל' לא הגיע, והקפיד מאוד על הדבר. האם אותו אחד שגילה כן עבר על איסור לשון הרע או לא. (מקור החיים - ס"ד, שים לב: שאותו אחד כיון במחשבתו לכך כאשר הזכיר את המאכל 'אפל', ועל ידי זה יזכרו באותו אחד ששם משפחתו 'אפל' שלא הגיע)

תשובה: אותו אחד שגילה כן עבר על איסור לשון הרע. וזה נקרא בפי חז"ל: (ערכין טז) בשם "לשון הרע שבצינעא"

3. גם כשיוצאים לפוש בין הפרדסים - צריך ליזהר מלשון הרע

שאלה: קבוצת אברכים יצאו בסוף הזמן לפוש באיזור הגליל, והראש כולל מאוד חשוב לו שכולם יגיעו ללא יוצא מן הכלל. והנה כשהגיעו למקום של פרדסים, אמר אחד לחברו: בוא תראה איזה קירשנבויים [שזה עץ דובדבנים - באידיש] יפה עם פירות עסיסיים. ושמע זאת גם הראש כולל, ומיד נזכר באברך הרב קירשנבויים שלא הגיע יחד עמם, והקפיד על כך מאוד. האם עבר אותו אברך שגילה זאת על איסור לשון הרע או לא. (מקור החיים - ס"ד. שים לב: שאותו אחד כיון במחשבתו לכך כאשר הזכיר 'קירשנבויים', ועל ידי זה יזכרו באותו אחד ששם משפחתו קירשנבויים שלא הגיע)

תשובה: אותו אחד שגילה כן עבר על איסור לשון הרע. וזה נקרא בפי חז"ל: (ערכין טז) בשם "לשון הרע שבצינעא"

4. כטוב לבם בסעודה - בחוץ השתוללה סופת ברקים

שאלה: כולל מסוים אירגן סעודה לכלל האברכים - סיום מסכת / יארצייט או בימי החנוכה בשעות

הצהרים, והראש כולל מאוד מקפיד שכולם יגיעו ללא יוצא מן הכלל. והנה כטוב לבם בסעודה - בחוץ השתוללה סופת ברקים ורעמים בצורה מדהימה, ואמר אחד לחברו - ואו, תראה איזה 'ברק', רואים את כל החשמל בבירור וכלשון הכתוב: "ויצא כברק חצו", (זכריה פ"ט - פסוק יד) וכיון שהזכיר את המילה 'ברק' - שמע זאת הראש כולל, ונזכר באחד האברכים ששמו 'ברק' שלא הגיע לסעודה זו. האם עבר אותו אברך על איסור לשון הרע כאשר לא התכוון במחשבתו להזכיר את מי שלא הגיע או לא. (מקור החיים - ס"ד, דקדק את לשונו, וכן בבאר מים חיים - ס"ק יד, שים לב: כאן הסיפור שונה, שאותו אחד שעל ידו נתגלה שפלוני לא הגיע - לא התכוון כלל וכלל אל פלוני שלא הגיע)

תשובה: אין זה נחשב ללשון הרע, כיון שלא התכוון אליו כלל וכלל. (הערות רגשי חיים - באות יז) וכל שכן כאשר לא ידע שהאברך 'ברק' לא הגיע - שאין זה נחשב ללשון הרע.

5. אל תתלהב יותר מדי - המאכל ההוא לא היה כשר

שאלת חכם: ראובן ראה את חברו שאוכל מאכל מיוחד במינו, עם ריח נפלא ומדהים - אך לא ידע מהו. והנה הגיע חברו שמעון להרגיעו, ואמר לו אל תתלהב יותר מדי - המאכל ההוא לא היה כשר. האם שמעון עבר על איסור לשון הרע מדאורייתא לכל השיטות, או לא ודומה לענייניו של 'חובצא' (המוזכר לעיל באות ג') שלא סיפר דבר על חברו במפורש אלא על ענין אחר, ואין זה לשון הרע גמור לכל השיטות. (רמז: יש לשים לב האם זה דומה לענייניו של 'חובצא' - דלכאורה יש לחלק ביניהם)

תשובה: יש לחלק, וכאן זה שונה - שהרי סיפר כאן על אחד הפרטים של גוף המעשה עצמו כשאמר שהמאכל איננו כשר, ולכן הרי זה לשון הרע גמור לכל השיטות. משא"כ בענייניו של 'חובצא', ששם סיפר על ענין אחר לגמרי ועל ידי כך נתגלה שפלוני לא בא - ואין זה בגוף המעשה עצמו, ולכך יש דעות סוברים שאין זה לשון הרע גמור אלא אבק לשון הרע.

חדש!

העלון "מתיקות החפץ חיים" מודפס גם ב"קובץ גליונות" המופץ בבתי כנסיות ובתי מדרשות, בישיבות ובכוללים.

לעילוי נשמת

הרה"ג יעקב בן צבי יהודה זצוק"ל
הרב אברהם בן שמחה זצוק"ל
כדורי בן מסעודה ז"ל
אסתר בת חנה ז"ל

האגודה / הארגון וההצטרפות ארשימת הגפוזיה:

Shemesh648@gmail.com

המלון מופץ גם באגריים: ירשו', ארצות, אידיש וינקל', אורג יוסף'

ארגומות: בנק הפועלים (12) סניף 366 א-1 79181